

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 4 lutego 2021 r.

BADK.DPK.133.170.2020 MK

P10-104/20	Data wpływu petycji 19 października 2020 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 2 lutego 2021 r.

KONSTYTUCJA RP

TEMAT

**OCHRONA POLSKIEGO JĘZYKA MIGOWEGO
JAKO CZĘŚCI KULTURY POLSKIEJ**

WNOSZACY PETYCJE: petycja zbiorowa

„Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych” w Warszawie (poparta przez Koalicję Porozumienia Głuchych).

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 27 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., w celu ustanowienia ochrony dla polskiego języka migowego jako części kultury polskiej.

UZASADNIENIE WNOSZACYCH PETYCJE:

Autorzy petycji proponują wprowadzenie do ustawy zasadniczej ochrony prawnej dla polskiego języka migowego. Jako przykład wskazują 11 państw, które chronią język migowy w Konstytucji: Uganda (1995 r.); Republika Południowej Afryki (1996 r.); Finlandia (1997 r.); Portugalia (1997 r.); Wenezuela (1999 r.); Austria (2005 r.); Nowa Zelandia (2006 r.); Ekwador (2008 r.); Kenia (2010 r.); Zimbabwe (2010 r.), Węgry (2011 r.).

Wnoszący petycję powołują się na „Brukselską Deklarację Języka Migowego w Unii Europejskiej 2010”, zgodnie z którą społeczność kultury głuchych komunikująca się językiem migowo-naturalnym, niewerbalnym (wizualno-przestrzennym) postrzegana jest jako mniejszość językowa, kulturowa i etniczna.

W polskim systemie prawnym, polski język migowy jest zdefiniowany w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, jako „naturalny wizualno-przestrzenny język komunikowania się osób uprawnionych”, a uprawnionych głuchych identyfikuje się jako „osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się”.

W opinii autorów petycji, „wymieniony w ustawie ogół przepisów, który określa niezrozumiałe status języka migowego i środków komunikowania się nie przyczynił się do inicjatyw ustawodawczych, opracowań spójności w regulacjach prawnych czy przeformułowań aktów zaprzeczających niwelacji barier językowych na innych obszarach m.in. pracy (kodeks pracy), zdrowia (ratownictwo medyczne), kultury (ustawa radiofonii i telewizji), sądownictwa (prawo sądowe) czy edukacji (system oświaty) co wpłynęło negatywnie na realizację polityki społecznej wobec osób głuchych w instytucjach państwowych, samorządowych i innych podmiotach”.

W uzasadnieniu do petycji podniesiono konieczność realizacji praw obywatelskich społeczności głuchych poprzez: respektowanie praw mniejszości językowej; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; realizację rządowego „Programu Dostępność

Plus”, zapewnienie ochrony prawnej polskiego języka migowego w Konstytucji RP.

Autorzy petycji zaapelowali, by wnioskowana weszła w życie w 2021 roku, w setną rocznicę uchwalenia konstytucji marcowej.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 2 stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

W myśl art. 27 w Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Przepis ten nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych (art. 35) wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury. Mniejszości mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824) w art. 3 wprowadza definicje:

– polskiego języka migowego (PJM) jako naturalnego wizualno-przestrzennego języka komunikowania się osób uprawnionych (osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się);

– systemu językowo-migowego (SJM) – podstawowego środka komunikowania się osób uprawnionych, w którym znaki migowe wspierają wypowiedź dźwiękowo-artykulacyjną;

– sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) – należy przez to rozumieć podstawowy środek komunikowania się osób uprawnionych, w którym sposób przekazu komunikatu jest dostosowany do potrzeb wynikających z łącznego występowania dysfunkcji narządu wzroku i słuchu.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Brukselska Deklaracja Języka Migowego w Unii Europejskiej 2010 została podjęta w wyniku porozumienia Krajowych Stowarzyszeń Głuchych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Islandii, Norwegii i Szwajcarii.

Wśród priorytetów określonych w Deklaracji znalazły się m.in. postanowienia:

– każdy użytkownik języka migowego musi mieć prawo do używania swojego ojczystego języka migowego bez ograniczeń i dyskryminacji. Komunikacja i korzystanie z języka ojczystego jest podstawowym prawem człowieka;

– narodowe języki migowe powinny być uznane na równi z odpowiednimi językami mówionymi państw członkowskich, języki powinny być chronione i promowane;

– wszystkie państwa członkowskie powinny wspierać język migowy, poprzez badania, rozwój i naukę, dostarczanie pomocy finansowej oraz uruchamianie i wspieranie krajowych i lokalnych projektów.

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 23 listopada 2016 r. w sprawie języków migowych i zawodowych tłumaczy języka migowego (2016/2952(RSP), w której podkreślono potrzebę dostępu głuchych, głuchoniewidomych i niedosłyszących do takich samych informacji i wiadomości, jak pozostali obywatele. Do realizacji tego celu mogą się przyczynić zalecenia: tłumaczenia w języku migowym, przetwarzania mowy na tekst, alternatywnych form komunikacji (w tym tłumaczeń ustnych).

Do Senatu IX kadencji 11 września 2017 r. wpłynęła petycja (**P9-35/17**) pana Stanisława Porowskiego, która zawierała postulat rozszerzenia treści art. 69 Konstytucji RP, celem ustanowienia polskiego języka migowego językiem urzędowym osób głuchych.

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 28 listopada 2017 r. rozpatrzyła petycję, w dyskusji senatorowie nie podzielili argumentów przedstawionych w petycji. Komisja w głosowaniu postanowiła o niepodejmowaniu prac nad petycją.

Do Prezydenta RP 23 maja 2019 r. skierowana została petycja tożsamej treści przygotowana przez „Stowarzyszenie Polski Instytut Praw Głuchych”.

30 lipca 2019 r. w Belwederze odbyło się spotkanie pt. „Polski język migowy w Konstytucji RP”, na którym dyskutowano na temat najważniejszych problemów środowiska osób głuchych i niedosłyszących oraz funkcjonowania polskiego języka migowego w przestrzeni społecznej.

Wśród uczestników obecni byli przedstawiciele: Polskiego Związku Głuchych (Centrum Edukacji Języka Migowego), Wrocławskiego Stowarzyszenia Głuchych „Nadzieja”, Skoczowskiego i Zachodniopomorskiego Stowarzyszenia Głuchych, Fundacji Pomocy Dzieciom Niedosłyszącym „Echo” i Stowarzyszenia CODA Polska.

W dyskusji podkreślono konieczność uregulowania statusu prawnego polskiego języka migowego w ustawie zasadniczej. Uznanie środowiska osób głuchych za mniejszość językowo-kulturową pozwoliłoby na prowadzenie szerokich działań edukacyjnych oraz

otworzyłyby społeczność osób słyszących na środowisko osób głuchych. Zdaniem uczestników spotkania, obecny stan edukacji w zakresie języka migowego sprawia, że osoby głuche mają olbrzymie problemy w komunikacji z osobami słyszącymi, co stanowi przyczynę wykluczenia społecznego tej grupy osób.

Parlamentarny Zespół ds. Osób Głuchych (VIII kadencji Sejmu) 28 maja 2019 r. zajmował się tematem wprowadzenia ochrony polskiego języka migowego do Konstytucji RP. W spotkaniu Zespołu udział wzięli m.in. przedstawiciele „Stowarzyszenia Polski Instytut Praw Głuchych” (autorzy omawianej petycji).

W podsumowaniu dyskusji, podkreślono potrzebę zjednoczenia środowiska osób głuchych, w tym włączenia się Polskiego Związku Głuchych w działania na rzecz przygotowania jednolitego stanowiska (projektu) w tej sprawie. Zdaniem przewodniczącej Zespołu posłanki Kornelii Wróblewskiej, tylko w takich okolicznościach inicjatywa ma szansę na realizację.

Raport Komisji Ekspertów ds. Osób Głuchych pt. „Osoby głuche w Polsce 2020. Wyzwania i rekomendacje” wydany przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w październiku 2020 r.

Komisja Ekspertów zwróciła uwagę na fakt, że w wielu instytucjach i urzędach państwowych głusi nie mają dostępu do tłumaczy, co powoduje utrudnienia w korzystaniu z usług publicznych lub po prostu niekorzystanie z nich.

Podniesiono również problem ograniczonego dostępu do informacji publicznej oraz programów telewizyjnych dla osób głuchych i niedosłyszących, o czym świadczą liczne sygnały napływające do biura rzecznika praw obywatelskich od czasu ogłoszenia stanu epidemicznego. Środowisko głuchych walczy o dostęp do programów informacyjnych, konferencji prasowych i komunikatów z tłumaczeniem na polski język migowy (PJM) oraz z napisami w języku polskim.

W raporcie eksperci wskazali na potrzebę:

– formalnego uznania języka migowego za język mniejszości językowej głuchych w Polsce. Podstawą do tego są badania prowadzone w Pracowni Lingwistyki Migowej Uniwersytetu Warszawskiego. Zaproponowane rozwiązanie podniosłoby rangę języka, umożliwiło podjęcie kroków prawnych do oficjalnego wprowadzenia PJM do szkół dla niesłyszących i zrównało jego status ze statusem innych języków mniejszości;

– przyjęcia i powszechnego stosowania standardów tłumaczenia w PJM, które opracowano w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego;

- zapewnienia dostępu do tłumaczy PJM we wszystkich instytucjach, zgodnie z obowiązującymi przepisami;
- umożliwienia zgłaszania instytucjom potrzeby skorzystania z tłumacza również w polskim języku migowym, a nie wyłącznie w języku polskim;
- przyspieszenie procesu stosowania przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w instytucjach ochrony zdrowia;
- włączenie osób głuchych do konsultowania strategii, programów oraz projektów usług publicznych.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz